

SU'GURTA TASHKILOTLARINI SOLIQQA TORTISHDA IMTIYOZLAR MASALASI

*Tashkuziyev Suhrob Abdurazzoq o'g'li.
Bank moliya akademiyasi, Magistr*

Annotatsiya: Mazkur tezisdagi sug'urta tashkilotlariga qo'llaniladigan soliq imtiyozlarining turli jihatlarini va ularning moliyaviy sektor hamda umumiy iqtisodiyotga qanday ta'sir qilishini o'rganadi. Sug'urta sektori, iqtisodiyotning barqarorligi va fuqarolarning moliyaviy himoyasini ta'minlovchi muhim tarmoq sifatida, soliq siyosati doirasida maxsus e'tiborga muhtoj. Bu tadqiqot, sug'urta kompaniyalariga taqdim etiladigan soliq imtiyozlarining asosiy turlarini, jumladan, sug'urta premiyalari bo'yicha soliqqa tortilmaydigan daromadlar, investitsiya daromadlariga nisbatan soliq stavkalarining pasaytirilishi, va sug'urta faoliyati bilan bog'liq xarajatlarning soliqqa tortiladigan daromaddan chiqarib tashlanishini tahlil qiladi. Shuningdek, bu ish soliq imtiyozlarining sug'urta sektorining rivojlanishiga, iqtisodiy barqarorlikka va ijtimoiy himoyaga qanday hissa qo'shishi mumkinligini ko'rib chiqadi. Xalqaro amaliyotlar va soliq imtiyozlarining kelajakdagi yo'nalishlari ham tadqiqot doirasida muhokama qilinadi, bu orqali soliq siyosatining global tendentsiyalari va sug'urta sektoriga ta'sirini yoritadi. Natijada, bu ish sug'urta tashkilotlariga qo'llaniladigan soliq imtiyozlarining iqtisodiy va moliyaviy ta'sirini chuqur tushunishga yordam beradi va soliq siyosatining ushbu segmentida qaror qabul qilish jarayonini yaxshilash uchun asosiy ma'lumotlar taqdim etadi.

Kalit so'zlar: sug'urta tashkiloti, soliqqa tortishda imtiyozlar, sug'urta tashkilotlari soliq imtiyozlari, soliq ma'murchiligi, moliyaviy nazorat, soliq tekshiruvlari, audit, sug'urta tashkilotlarida soliq auditi, sug'urta tashkilotlari xalqaro tajribasi, tahlil, soliq tushumlari, soliq imtiyozlari, sug'urta tashkilotlari soliq stavkasi.

Sug'urta tashkilotlarini soliqqa tortishda imtiyozlar masalasi, moliyaviy sektorning ushbu muhim qismiga qo'llaniladigan soliq siyosatining xususiyatlarini va soliq yengilliklarining ahamiyatini ko'rsatadi. Sug'urta kompaniyalari, o'ziga xos faoliyati tufayli, ba'zi hollarda soliq imtiyozlaridan foydalanish imkoniyatiga ega bo'lib, bu imkoniyatlar ularning soliq yukini kamaytirishga va moliyaviy barqarorligini saqlashga yordam beradi. Quyida sug'urta tashkilotlarini soliqqa tortishda imtiyozlar masalasi bo'yicha tezislar keltirilgan:

Sug'urta Tashkilotlariga Beriladigan Soliq Imtiyozlarining Maqsadi: Soliq imtiyozlarining asosiy maqsadi sug'urta sektorini rag'batlantirish va moliyaviy barqarorlikni ta'minlashdir. Bu, aholining sug'urta xizmatlariga bo'lgan talabini

oshirishga va sug'urta mahsulotlarini yanada qulay va hamyonbop qilishga yordam beradi.

Soliq Imtiyozlarining Turlari: Sug'urta tashkilotlari turli xil soliq imtiyozlaridan foydalanishi mumkin, jumladan, sug'urta premiyalari bo'yicha soliqqa tortilmaydigan daromadlar, investitsiya daromadlariga nisbatan soliq stavkalarining pasaytirilishi, va sug'urta faoliyati bilan bog'liq xarajatlarning soliqqa tortiladigan daromaddan chiqarib tashlanishi.

Sug'urta Sektoriga Ijtimoiy-Ekonomik Ta'siri: Soliq imtiyozlari sug'urta sektorining iqtisodiyotdagi rolini mustahkamlashga yordam beradi. Sug'urta tashkilotlari ijtimoiy himoya tizimining muhim qismi hisoblanadi, shuning uchun ularning barqarorligi va rivojlanishi iqtisodiyotning boshqa sektorlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Xalqaro Amaliyotlar: Turli mamlakatlardagi soliq tizimlari sug'urta tashkilotlariga qo'llaniladigan soliq imtiyozlarida farq qiladi. Xalqaro amaliyotlar sug'urta sektorining rivojlanish darajasiga va mahalliy iqtisodiy sharoitlarga qarab farqlanadi, bu esa soliq siyosatining global tendentsiyalarini tushunishda muhimdir.

Soliq Imtiyozlarining Kelajagi: Sug'urta tashkilotlariga beriladigan soliq imtiyozlari moliyaviy tizimning o'zgaruvchan dinamikasiga moslashuvchan bo'lishi kerak. Iqtisodiyot va moliyaviy bozorlar rivojlanishi bilan soliq siyosati ham yangilanib borishi, shu jumladan sug'urta sektoriga ta'sir qiluvchi soliq imtiyozlari va rag'batlantirish choralari ham ko'rib chiqilishi zarur.

Sug'urta tashkilotlarini soliqqa tortishda imtiyozlar masalasi, moliyaviy sektor va kengroq iqtisodiyot uchun muhim ahamiyatga ega. Bu imtiyozlar sug'urta tashkilotlarining moliyaviy barqarorligini saqlashga, ularning faoliyatini rag'batlantirishga va umumiy iqtisodiy farovonlikka hissa qo'shishga yordam beradi.

Sug'urta qilish, birgalikda sug'urta qilish va qayta sug'urta qilish xizmatlari bo'yicha sug'urta bozorining professional ishtirokchilari tomonidan amalga oshiriladigan sug'urta qilish bo'yicha xizmatlar bu xizmatlar natijasida:

1) sug'urta bozorining professional ishtirokchisi quyidagilarni olsa, qo'shilgan qiymat solig'idan ozod qilinadi:

sug'urta qilish, birgalikda sug'urta qilish va qayta sug'urta qilish shartnomalari bo'yicha sug'urta mukofotlari;

qayta sug'urta qilishga topshirilgan shartnomalar bo'yicha vositachilik haqi va tantiemalar;

sug'urta agenti, sug'urta va qayta sug'urta brokeri, syurveyer hamda sug'urta bozorining boshqa professional ishtirokchilarining xizmatlari uchun vositachilik haqi;

sug'urta bozorining professional ishtirokchilari (aktuariylar, ajasterlar, syurveyerlar, assistans xizmatlari va shu singarilar) ko'rsatgan xizmatlardan olinadigan daromadlar;

qonunchilikka muvofiq sug'urtalovchiga o'tgan, sug'urta qildiruvchining (naf oluvchining) yetkazilgan zarar uchun javobgar shaxslardan talab qilish huquqini realizatsiya qilishdan olinadigan mablag'lar;

qayta sug'urta qilish shartnomalari muddatidan ilgari tugatilgan taqdirda, ular bo'yicha sug'urta mukofotlarining qaytarib berilgan qismi summalari;

bevosita sug'urta faoliyatini amalga oshirishdan olinadigan boshqa daromadlar;

2) sug'urta qildiruvchi (naf oluvchi) quyidagilarni olsa, qo'shilgan qiymat solig'idan ozod qilinadi:

sug'urta to'lovi (sug'urta to'voni);

preventiv tadbirlar o'tkazish uchun beriladigan mablag'lar;

sug'urta qilish shartnomasi zararsiz amal qilishi uchun sug'urtalovchi to'laydigan mablag'lar;

sug'urta qilish shartnomasiga muvofiq boshqa mablag'lar.

O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi O'zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo'mitasi bilan birgalikda ushbu modda qoidalarining qo'llanilish tartibi yuzasidan, ayrim aylanmalarni batafsillashtirgan holda, tushuntirishlar berishga haqli.

Adabiyotlar:

1. Po'latov, S., & Farmonov, I. (2023). The Role and Significance of Internal Audit as an Effective System of Internal Control in Business Entities.
2. Khursanaliev, B. (2023). THE IMPACT OF POPULATION GROWTH ON THE COUNTRY'S ECONOMIC DEVELOPMENT. *QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 1*, 8-11.
3. Boburmirzo, K., & Boburjon, T. (2022). Exchange rate influence on foreign direct investment: empirical evidence from cis countries. *International Journal Of Management And Economics Fundamental*, 2(04), 19-28.
4. Xursanaliev, B. (2023). KICHIK VA YIRIK BIZNESNI BOSHQARISHNING ILG'OR XORIJIY TAJRIBALARI. *QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 7*, 28-30.
5. Boburmirzo, X., & Abbosxon, Y. (2022, March). O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK BIZNES FAOLIYATINING RIVOJLANISH TAHLILI. In E Conference Zone (pp. 168-170).
6. Xursanaliev, B. (2022). KICHIK BIZNESNING RIVOJLANISH FENOMENI. *Xorazm Ma'mun akademiyasi xabarnomasi*.
7. O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi- Toshkent: G'afur G'ulom nashriyot uyi 2020.- 640 b.
8. Nazrullaevna, M. G. (2021). Management Mechanisms for Innovative Activities in Economic Systems. *Central Asian Journal of Innovations on Tourism Management and Finance*, 2(11), 31-35.
9. Мелибаева, Г. (2021). Иқтисодийни диверсификациялаш шароитида тижорат банк активлари самарадорлигини ошириш масалалари. *Общество и инновации*, 2(4/S), 282-291.